

Міністерство освіти і науки України
Харківська національна академія міського господарства

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З КУРСУ
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНА ОБОРОНА»

(для студентів денної та заочної форм навчання
напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології»)

Харків ХНАМГ 2008

Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу «Безпека життєдіяльності та цивільна оборона» (для студентів денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: О. В. Овчаров. – Х.: ХНАМГ, 2008. – 18 с.

Укладач: О. В. Овчаров

Рецензент: к. військ. н. С. О. Обухов

Рекомендовано кафедрою безпеки життєдіяльності,
протокол № 11 від 03 березня 2008 р.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	4
1. ВИДИ ТА ТРИВАЛІСТЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	5
2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТОМ	7
2.1. Вивчення лекційного матеріалу, матеріалу літературних джерел, новітньої періодики й Інтернет видань.....	7
2.2. Підготовка до виконання контрольного тесту за матеріалом змістового модуля №1.....	11
2.3. Підготовка 5-ти хвилинної доповіді на заняття з контрольного опитування за матеріалом змістового модуля №2.....	12
2.4. Підготовка до контрольного опитування у вигляді питально-відповідального діалогу за матеріалом змістового модуля №3.....	14
2.5. Повторення всього пройденого курсу дисципліни та серйозна підготовка до проведення підсумкового контролю з модуля 1 „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона”.....	15
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	17
ДОДАТОК.....	18

ВСТУП

Відповідно до Конституції України і чинного законодавства людина, її життя, здоров'я й безпека визнаються найвищою цінністю. Для забезпечення цих конституційних вимог і існує „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” як галузь знання і науково-практичної діяльності, спрямованої на формування безпеки і попередження небезпеки шляхом вивчення загальних закономірностей виникнення небезпек, їхніх властивостей, наслідків їхнього впливу на організм людини, основ захисту здоров'я та життя людини і середовища її проживання від небезпек [1-20].

Курс „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” призначений не тільки для вивчення різних видів небезпек, визначення ступеня ризику, наслідків впливу небезпечних і шкідливих факторів на здоров'я людини, придбання вмінь грамотно діяти в складних умовах і надзвичайних ситуаціях, але передусім для усвідомлення кожним сенсу свого життя, природи і призначення людини, з'ясування основних закономірностей життєвих процесів.

Лейтмотивом дисципліни „Безпека життєдіяльності й цивільна оборона” є людина, її здоров'я, життя та діяльність.

Отже саме на підставі „Безпеки життєдіяльності” в нормальній демократичній державі повинні формуватись політичні, економічні та соціальні засади виховання і життєдіяльності гармонійно розвинутої особистості. Це вимагає від сьогоденних студентів вищої школи-майбутніх фахівців України наполегливої інтелектуальної роботи з опанування основами й постулатами безпечної життєдіяльності людини в життєвому середовищі. Значна роль у цьому процесі відведена вмінню студентів самостійно опрацьовувати літературні та інші першоджерела з даної дисципліни, самостійно ефективно готуватись до занять, семінарів і опитувань, обґрунтовувати свою думку, всебічно й комплексно розглядати будь-які проблеми сьогодення під час їх вирішення. Відповідно до „Рекомендацій щодо впровадження кредитно-модульної системи у вищих навчальних закладах III – IV рівнів акредитації”, затверджених наказом МОН України від 30.12.2005р. №774, особливу увагу слід приділяти методичному забезпеченню організації такої самостійної роботи й виконанню індивідуальних завдань студентів у вищій школі.

У цих вказівках наведено види самостійної роботи студентів, які є запорукою належного вивчення матеріалу дисципліни „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона”.

1. ВИДИ ТА ТРИВАЛІСТЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Навчальним планом передбачено вивчення дисципліни „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” протягом одного семестру. Інформаційний обсяг дисципліни складається з одного модуля в 1,5 кредити ECTS, на вивчення якого заплановано 54 навчальні години. Модуль „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” поділяється на 3 змістових модуля по 0,5 кредиту кожний:

Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1 **БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНА ОБОРОНА** (1,5 кредити/54 години)

ЗМ №1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності (0,5/18)

1. Вступ. Етапи формування БЖД як науки.
2. Безпека життєдіяльності як категорія.
3. Системний аналіз у безпеці життєдіяльності.
4. Ризик як оцінка небезпеки.

ЗМ №2. Людина як елемент системи „Людина – життєве середовище (0,5/18)

1. Людина як біологічний та соціальний суб’єкт.
2. Середовище життєдіяльності.
3. Фізіологічні особливості організму людини.
4. Психологічні особливості людини.
5. Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини.
6. Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров’я.

ЗМ №3. Небезпеки, що призводять до надзвичайних ситуацій. Заходи зменшення їх наслідків та шляхи запобігання (0,5/18)

1. Природні небезпеки.
2. Небезпеки техногенного характеру.
3. Соціально-політичні небезпеки.
4. Комбіновані небезпеки.
5. Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.
6. Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їх негативних наслідків.
7. Правові основи безпеки життєдіяльності. Управління та нагляд за безпекою життєдіяльності.

В обсязі навчального часу на самостійну роботу студента з вивчення дисципліни „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” припадає дві третини (70%) всього учбового часу – 38 год.

Самостійна робота студента протягом семестру складається з декількох видів інтелектуальної підготовки [1-20], а саме:

1) щоденне вивчення наданого викладачем лекційного матеріалу, матеріалу літературних джерел, періодики й Інтернет видань;

2) посилене вивчення матеріалу лекцій, літературних джерел з дисципліни, детальне ознайомлення з методичними рекомендаціями щодо тестового контролю і рейтингової оцінки знань студентів (на випускних кафедрах або в профільному деканаті) з метою належної підготовки до успішного виконання контрольного тесту за матеріалом змістового модуля №1;

3) наполеглива аналітико-синтетична робота з Інтернет виданнями, новітньою періодикою і літературою, для ґрунтовної структурованої підготовки 5-ти хвилинної доповіді на заняття з контрольного опитування по матеріалу змістового модуля №2 (за темою попередньо наданою викладачем);

4) належне вивчення основних понять, визначень та числових значень матеріалу змістового модуля №3 дисципліни, з метою успішної участі в питально-відповідальному контрольному опитуванні.

5) повторення всього пройденого курсу дисципліни і серйозна підготовка до проведення підсумкового контролю з модуля 1 „Безпека життєдіяльності”.

Види і тривалість самостійної роботи студента наведені в таблиці 1:

Таблиця 1

№ п/п	Вид самостійної роботи	Тривалість, год.
1	Вивчення лекційного матеріалу, матеріалу літературних джерел, періодики й Інтернет видань	12
2	Підготовка до виконання контрольного тесту за матеріалом змістового модуля №1	3
3	Підготовка 5-ти хвилинної доповіді на заняття з контрольного опитування за матеріалом змістового модуля №2	4
4	Підготовка до контрольного опитування у вигляді питально-відповідального діалогу за матеріалом змістового модуля №3	4
5	Повторення всього пройденого курсу дисципліни та серйозна підготовка до проведення підсумкового контролю з модуля 1 „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона”	15
	Усього:	38 год.

2. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТОМ

2.1. Вивчення лекційного матеріалу, матеріалу літературних джерел, новітньої періодики й Інтернет видань-12 год

Протягом семестру студент повинен у вільний від занять час щоденно вивчати матеріал наданих викладачем лекцій, опрацьовувати рекомендовану основну і додаткову навчальну літературу з дисципліни, новітні періодичні та Інтернет видання згідно з такою тематикою:

Таблиця 2

№ п/п	Найменування теми для самостійного опрацювання студентами	Тривалість самостійної роботи студента, год.
1	Вступ. Етапи формування БЖД як науки.	1,0
2	Безпека життєдіяльності як категорія.	1,0
3	Системний аналіз у безпеці життєдіяльності.	1,0
4	Ризик як оцінка небезпеки.	1,0
5	Людина як біологічний та соціальний суб'єкт.	0,67
6	Середовище життєдіяльності.	0,67
7	Фізіологічні особливості організму людини.	0,67
8	Психологічні особливості людини.	0,67
9	Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини.	0,67
10	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я.	0,65
11	Природні небезпеки.	0,58
12	Небезпеки техногенного характеру.	0,58
13	Соціально-політичні небезпеки.	0,58
14	Комбіновані небезпеки.	0,58
15	Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.	0,58
16	Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їх негативних наслідків.	0,58
17	Правові основи безпеки життєдіяльності. Управління та нагляд за безпекою життєдіяльності.	0,52
18	Усього самостійної роботи студента:	12 год.

Для належного вивчення лекційного матеріалу з курсу „Безпека життєдіяльності” доцільно використовувати виданий в 2006 році автором **Овчаровим О.В.** Конспект лекцій з дисципліни „Безпека життєдіяльності” –Харків: СОП ІОЦ ХНАМГ, -2006. -132с. [2], який знаходиться в зброшурованому вигляді в бібліотеці ХНАМГ.

З метою більш посиленого вивчення курсу, під час самостійної роботи студент повинен постійно звертатись до друкованих літературних джерел де наведена тематика висвітлюється більш повно й детально. Для реалізації цього завдання нижче наводиться перелік основної і додаткової літератури, наявної в бібліотеці ХНАМГ[1-20], якою можна скористатись:

Таблиця 3 – Перелік основної та додаткової літератури з Безпеки життєдіяльності та цивільної оборони, наявної в бібліотеці ХНАМГ

№ п/п	Назва підручника, посібника	Рік видання	Місце знаходження	Кількість примірників
1	2	3	4	5
ПІДРУЧНИКИ:				
1	1.Безопасность жизнедеятельности. С.В. Белов, -М.: Высшая школа, 1999. -248с.	199 9	бібліотека	2
2	2. Безопасность жизнедеятельности. С.В. Белов, -М.: Высшая школа, 2000. -320с.	200 0	бібліотека	1
3	3.Безпека життєдіяльності. В.С. Джигирей, -Львів: Афіша, 2001. -356с.	200 1	бібліотека	1
НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ:				
4	1.Безпека життєдіяльності: соціально-психологічні аспекти алкоголізму та наркоманії. Н.Ю. Максимова, -К.:Либідь, 2006. -328с.	200 6	бібліотека	5
5	2.Безпека життєдіяльності. Р.С. Яким, -Львів: Бескид Біт, 2005. -304с.	200 5	бібліотека	10
6	3. Безпека життєдіяльності. Є.П. Желібо, -К.: Каравела, 2005. -344с.	200 5	бібліотека	150
7	4.Безпека життєдіяльності. Ю.С. Скобло, -К.: Кондор, 2003. -424с.	200 3	бібліотека	5
8	5.Безпека життєдіяльності. В.А. Лушкін, -К.: Кондор, -2001. -350с.	200 1	бібліотека	48
9	6.Безпека життєдіяльності. Є.П. Желібо, -К.: Каравела, 2001. -340с.	200 1	бібліотека	6
10	7.Безпека життєдіяльності. В.С. Джигирей, -Львів: Афіша, 2000. -248с.	200 0	бібліотека	1
11	8. Безпека життєдіяльності. Є.П. Желібо, -К.: Каравела, 2000. -322с.	200 0	бібліотека	1
12	9.Безопасность жизнедеятельности. Безопасность технологических процессов и производства. П.П. Кукин. -М.: Высшая школа, 1999. -318с.	199 9	бібліотека	1
13	10.Безпека життєдіяльності. Я.І. Бедрій. -Львів.: Афіша, 1999. 275с.	199 9	бібліотека	5

Продовження табл.3

1	2	3	4	5
14	11.Безпека життєдіяльності. І.П. Пістун, -Суми.: Університетська книга, 1999. -301с.	199 9	бібліотека	2
15	12.Безопасность жизнедеятельности. Э.А. Арустамов, -М.: ИВЦ «Маркетинг», 1998. -448с.	199 8	бібліотека	2
16	13. Безпека життєдіяльності. І.П. Пістун, -Львів.: Світ, 1995. -288с.	199 5	бібліотека	5
17	14.Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. -Харків: ХДАМГ, 1995. -97с.	199 5	бібліотека	47
18	15.Безопасность жизнедеятельности. Конспект лекций. С.В. Белов, С.В. Белов, -М.: Высшая школа, 1992. -110с.	199 2	бібліотека	4
19	16.Безпека життєдіяльності.(Психофізіологічні аспекти). Практичні заняття. І.П. Пістун. -Львів: Афіша, 2000. -239с.	200 0	бібліотека	1
20	Усього:			297

Студентам, яким не вистачить зазначених літературних джерел, можна скористатись послугами Центру дистанційного навчання (ЦДН) ХНАМГ (адреса: центральний корпус ХНАМГ, 3 поверх, ауд. 303, тел. 7073147, веб-адреса: <http://www.ksame.kharkov.ua>). В ЦДН розміщено сервер, на якому базується веб-сайт академії. Саме тут можна отримати електронну версію Конспекту лекцій з дисципліни „Безпека життєдіяльності”. О.В. Овчаров, - Харків: СОП ІОЦ ХНАМГ, -2006. -132с., або Конспекта лекцій по дисципліні «Безопасность жизнедеятельности». А.В. Овчаров, - Харьков: СОП ИВЦ ХНАМГ, -2007. -146с. За наявності доступу до Інтернету студенти ХНАМГ, окрім наведених електронних джерел, можуть ознайомитись з повним комплексом навчально-методичного забезпечення викладання дисципліни „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” для різних напрямів підготовки й спеціальностей. Додаткову навчально-методичну інформацію з курсу „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” можна також отримати на сайтах Інтернету: <http://www.mns.gov.ua>; <http://www.school-obz.org>.

Крім того, на кафедрі безпеки життєдіяльності зберігаються плакати, що допоможуть студентам більш повно наочно опанувати курс БЖД. Перелік плакатів наведено в табл. 4:

Таблиця 4 - Перелік плакатів з курсу „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона”

Найменування плакату	Номер змістового модуля, де застосовується
1.Схема ієрархії техногенної і природної безпеки.	ЗМ №3
2.Схема структури наук про безпеку	ЗМ №1
3.Таблиця „Порівняльна характеристика коефіцієнта частоти нещасних випадків на 100 тис. населення”	ЗМ №1
4.Таблиця „Категорії серйозності небезпеки”	ЗМ №1
5.Таблиця „Матриця оцінки ризику”	ЗМ №1
6.Таблиця „Джерела та рівні шуму”	ЗМ №2-3
7.Таблиця „Одиниці виміру радіоактивних випромінювань”	ЗМ №2-3
8.Таблиця „Приблизний хронометраж енерговитрат людей”	ЗМ №2
9.Таблиця „Енерговитрати людини на різних етапах діяльності”.	ЗМ №2
10.Таблиця „Стан травматизму в Україні по роках”	ЗМ №1
11.Таблиця „Медикаменти і засоби для надання першої долікарської допомоги”	ЗМ №3
12.Таблиця „Гранично допустимі концентрації шкідливих речовин у ґрунтах”.	ЗМ №2-3
13.Таблиця „Гранично допустимі концентрації шкідливих речовин у питній воді”.	ЗМ №2-3
14. Таблиця „Гранично допустимі концентрації шкідливих речовин у атмосфері населених пунктів”	ЗМ №2-3
15.Таблиця „Характеристика та дія хвороб”	ЗМ №3
16.Таблиця „Отруйні тварини”	ЗМ №2-3
17.Таблиця „Отруйні рослини”	ЗМ №2-3
18.Таблиця „Основні параметри, що характеризують вібрацію”	ЗМ №2-3
19.Гістограма показників смертності від нещасних випадків невиробничого характеру по Україні в 2004 році	ЗМ №1-3
20. Гістограма показників смертності від нещасних випадків невиробничого характеру по Україні в 2004 році порівняно з 2003 р.	ЗМ №1-3
21.Гістограма показників смертності дітей віком до 14 років від нещасних випадків невиробничого характеру по Україні в 2004 році порівняно з 2003 роком.	ЗМ №1-3
22.Графік динаміки кількості загиблих у побуті	ЗМ №1-3
23.Графік глобальних пріоритетів основних загроз техногенній та природній безпеці	ЗМ №2-3
24.Графік розподілу ризиків у конкретній державі.	ЗМ №1-3
25.Графік індексу втрат, що очікуються	ЗМ №1-3

Для отримання студентом новітніх знань з курсу „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” йому необхідно систематично переглядати новітні періодичні видання:

- 1) Журнал „Надзвичайна ситуація”, засновник: агентство „Чорнобильінтерінформ”, м.Київ, адреса в Інтернеті: <http://www.mns.gov.ua>.
- 2) Журнал „Безпека життєдіяльності”, засновники: міжнародна академія безпеки життєдіяльності; видавництво „Основа”, поштовий індекс: 01237, 01893, e-mail: [osnova @ iptelekom.net](mailto:osnova@iptelekom.net).
- 3) Журнал «Основы безопасности жизнедеятельности», печатный орган Министерства Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий, адрес в Интернете: <http://www.school-obz.org>.

2.2. Підготовка до виконання контрольного тесту за матеріалом змістового модуля №1 - 3 год

Змістовий модуль №1 „Теоретичні основи безпеки життєдіяльності” становить 0,5 кредиту ECTS. На його вивчення передбачено 18 год. навчального часу. Даний змістовий модуль містить чотири теми: 1. Вступ. Етапи формування БЖД як науки; 2. Безпека життєдіяльності як категорія; 3. Системний аналіз у безпеці життєдіяльності; 4. Ризик як оцінка небезпеки. На вивчення цих тем планується 6 год. лекційних занять і 12 год. самостійної роботи студента протягом семестру, з них 3 год. на підготовку до виконання контрольного тесту за матеріалом змістового модуля, 4 год. на поточне вивчення лекційного матеріалу, матеріалу літературних джерел, періодики й Інтернет видань і 5 год. на підсумкове повторення всього пройденого курсу дисципліни і серйозну підготовку до проведення підсумкового контролю з модуля 1 „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” [1-20].

Перш за все під час підготовки студент повинен детально ознайомитись на випускній кафедрі, профільному деканаті (заступник декана з методичної роботи) або в бібліотеці ХНАМГ з вимогами навчального посібника „Тестовий контроль та рейтинг в освіті”. М.Я. Берещук, Ю.П. Бархаєв, Г.В. Стадник. -Харків: ХНАМГ, 2006. -106с. Тобто, студент повинен усвідомити: які існують відкриті й закриті типи тестів, як вони будуються й як на них потрібно правильно відповідати, як кожен з них оцінюється в балах і таке інше.

Потім студент розпочинає посилене вивчення матеріалу наведених у цьому розділі лекцій, літературних джерел з дисципліни використовуючи для цього Конспект лекцій з дисципліни „Безпека життєдіяльності”. Овчаров О.В. –Харків: СОП ІОЦ ХНАМГ, -2006. -132с., або Конспект лекцій по дисципліне «Безопасность жизнедеятельности». А.В. Овчаров, - Харьков: СОП ИВЦ ХНАМГ, -2007. -146с., а також інші літературні джерела, наведені в розділі 2.1 [1-20].

2.3. Підготовка 5-ти хвилинної доповіді на заняття з контрольного опитування за матеріалом змістового модуля №2 – 4 год

Змістовий модуль №2. „Людина як елемент системи „Людина – життєве середовище” становить 0,5 кредиту ECTS, на його вивчення передбачено 18 год. навчального часу. Даний змістовий модуль містить 6 тем: 1. Людина як біологічний та соціальний суб'єкт; 2. Середовище життєдіяльності; 3. Фізіологічні особливості організму людини; 4. Психологічні особливості людини; 5. Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини; 6. Медико-біологічні й соціальні проблеми здоров'я [1-20].

На їх вивчення заплановано 5 год. лекційних занять і 13 год. самостійної роботи студента протягом семестру, з них 4 год. безпосередньо на наполегливу аналітико-синтетичну роботу з Інтернет виданнями, новітньою періодикою і літературою, для ґрунтовної структурованої підготовки 5-ти хвилинної доповіді на заняття з контрольного опитування за матеріалом цього змістового модуля, 4 год. на поточне вивчення лекційного матеріалу, матеріалу літературних джерел, періодики й Інтернет видань і 5 год. на підсумкове повторення всього пройденого курсу дисципліни і серйозну підготовку до проведення підсумкового контролю (заліку) з модуля 1 „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона”. Доповідь готується згідно з темою попередньо наданою викладачем.

Теми доповідей на заняття з контрольного опитування за матеріалом змістового модуля №2

1. Ідеї В.І. Вернадського про початок життя на Землі, про біосферу і ноосферу.
2. Вплив Всесвіту на середовище життєдіяльності людини.
3. Що таке щастя? Складові щастя людини, шляхи досягнення щастя.
4. Секс – фізіологічна потреба чи гріх? Кохання.
5. Духовні потреби людини – прерогатива багатих чи необхідна умова розвитку кожної людини?
6. І.М. Сеченов про рефлекс головного мозку.
7. І.П. Павлов – вчення про аналізатори.
8. Обмін речовин – необхідна умова розвитку всього живого.
9. Вітаміни та їх роль для організму людини.
10. Типи віку людини й періоди розвитку дорослої людини – особливості поведінки в конкретних періодах.
11. Темперамент людини і його вплив на формування життєдіяльності.
12. Біоритми високої частоти з періодом, що не перевищує півгодинний інтервал і їх вплив на життєдіяльність людини.
13. Біоритми середньої частоти з періодом від півгодини до семи діб і їх вплив на життєдіяльність людини.

14. Низькочастотні біоритми з періодом від чверті місяця до одного року і їх вплив на життєдіяльність людини.
15. Три взаємопов'язані рівні здоров'я в системі „людина – здоров'я – середовище” й чинники, які їх визначають.
16. Здоров'я людини в Україні - економічні, політичні, соціальні й біологічні чинники різкого погіршення стану здоров'я громадян України на сучасному етапі розвитку.
17. Виверження вулканів – найнебезпечніше стихійне лихо для життєдіяльності людства.
18. Буревії, тайфуни, тропічні циклони – велетенські віхоли нашої планети, що негативно впливають на людську цивілізацію. Шляхи протидії та захисту.
19. Традиційна й атомна енергетика – проблеми безпеки життєдіяльності й методи їх вирішення.
20. Автомобільний, залізничний, авіаційний, морський транспорт. Негативний вплив на компоненти довкілля та засоби його запобігання.
21. Чорнобильська АЕС: проблеми безпеки життєдіяльності Українського народу на сучасному етапі розвитку. Дії уряду з подолання негативної ситуації та їх достатність.
22. Війни на сучасному етапі розвитку цивілізації – причини й наслідки для життєдіяльності людей. Що необхідно для уникнення війни?
23. Витоки, джерела, причини та історія розвитку тероризму. Чи можливо подолати й як?
24. Криміногенна ситуація в Україні (вбивства, пограбування, зґвалтування, приниження гідності громадян) – ефективність системи правоохоронних органів України. Реальні шляхи захисту себе й своєї родини.
25. Проституція – генетичні, фізіологічні, психологічні й соціальні причини. Наслідки для всього суспільства?
26. Бомжування і жебрацтво – причини виникнення: природні чи штучно створені? Які необхідні першочергові державні заходи для подолання цього лиха?
27. Соціальна небезпека – алкоголізм.
28. Тютюнопаління – мода чи зло?
29. Джерела виникнення сквернослів'я. Останні дослідження впливу поганих слів на життєдіяльність людини та наступні покоління.
30. Формування парникового ефекту, негативні наслідки сьогодні та в майбутньому. Екологічність технічних засобів і технологічних процесів.
31. Руйнування озонового екрану і зміни в біосфері. Техногенні причини через недосконалість технологічних процесів.
32. Сифіліс, герпес і гонорея - причини інфікування, стадії розвитку захворювання, наслідки захворювання.

33. ВІЛ/СНІД – чума ХХІ століття. Новітні дослідження щодо подолання захворювання.
34. Туберкульоз і вірусний гепатит в Україні, причини та наслідки.
35. Онкологічні захворювання - дослідження методів і шляхів лікування захворювань.
36. Політичні, соціальні, кримінальні, транснаціональні причини наркоманії. Реальні методи ліквідації цього явища.

Доповідь готується на основі новітніх матеріалів періодики, Інтернет видань або ґрунтовної новітньої енциклопедичної літератури, наявної в бібліотеці ХНАМГ і бібліотеках м. Харкова. Доповідь вважається незадовільно підготовленою, якщо матеріал бездумно переписаний з підручника без наведення новітніх даних і матеріалів останніх досліджень за цією проблемою. Підготовку доповіді бажано проводити на комп'ютері в форматі Microsoft Word, з такими вимогами до застосування: шрифт Times New Roman, кегель 16, інтервал полуторний, параметри сторінки – поля верхнє й нижнє по 2 см, праве – 2,5 см, ліве – 1,5 см.

Структура доповіді: 1)стан проблеми в світі; 2)стан проблеми в Україні; 3)вплив чинників проблеми на безпеку життєдіяльності; 4)заходи й засоби, що застосовуються цивілізацією та урядом України по подоланню проблеми; 5)які питання залишаються невирішеними і чому?(кожний розділ готується з наведенням новітніх статистичних даних, а не матеріалу підручника).

Обсяг письмової доповіді регламентується темпом розмови кожного студента протягом 5 хвилин. Під час доповіді буде враховуватись спроможність студента зацікавити аудиторію, навести новітні статистичні дані з проблеми, чітко й логічно побудувати доповідь, управляти аудиторією під час виступу. Відмінною вважається доповідь, зроблена студентом без читання тексту з паперового носія, а логічно проголошена на пам'ять протягом 5 хвилин. За результатами доповіді один роздрукований примірник здається викладачу, з попереднім оформленням титульного листа за зразком, наведеним у додатку.

2.4. Підготовка до контрольного опитування у вигляді питально-відповідального діалогу за матеріалом змістового модуля №3 – 4 год

Змістовий модуль №3. „Небезпеки, що призводять до надзвичайних ситуацій. Заходи зменшення їх наслідків та шляхи запобігання” становить 0,5 кредиту ECTS, на його вивчення передбачено 18 год. навчального часу. Даний змістовий модуль містить 7 тем: 1. Природні небезпеки; 2.Небезпеки техногенного характеру; 3.Соціально-політичні небезпеки; 4.Комбіновані небезпеки; 5.Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі; 6.Запобігання надзвичайним ситуаціям і організація усунення їх негативних наслідків; 7.Правові основи безпеки життєдіяльності. Управління і нагляд за безпекою життєдіяльності [1-20].

На їх вивчення заплановано 5 год. лекційних занять і 13 год. самостійної роботи студента протягом семестру з них 4 год. безпосередньо на належне

вивчення основних понять, визначень і числових значень матеріалу змістового модуля №3 дисципліни, з метою успішної участі в питально-відповідальному контрольному опитуванні, 4 год. на поточне вивчення лекційного матеріалу, матеріалу літературних джерел, періодики й Інтернет видань і 5 год. на підсумкове повторення всього пройденого курсу дисципліни й серйозну підготовку до проведення підсумкового контролю з модуля 1 „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона”.

Під час підготовки до цього контрольного опитування студент у першу чергу повинен вивчити матеріал, наведений у своєму конспекті лекцій, Конспекті лекцій з дисципліни „Безпека життєдіяльності”. О.В.Овчаров – Харків: СОП ІОЦ ХНАМГ, -2006. -132с. [2], посібнику „Безпека життєдіяльності”. Є.П. Желібо, -К.: Каравела, 2005. -344с. та інших літературних джерелах[1-20].

2.5. Повторення всього пройденого курсу дисципліни та серйозна підготовка до проведення підсумкового контролю з модуля 1 „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” – 15 год

Для успішного проходження підсумкового контролю в цілому з курсу дисципліни „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона” студенту доцільно за два тижні до заліку чи іспиту повторити всі теми передбачені робочою програмою для самостійного опрацювання, а саме:

Таблиця 5

№ п/п	Найменування теми для самостійного опрацювання студентами	Тривалість самостійної роботи студента, год.
1	Вступ. Етапи формування БЖД як науки.	1,0
2	Безпека життєдіяльності як категорія.	1,0
3	Системний аналіз у безпеці життєдіяльності.	1,0
4	Ризик як оцінка небезпеки.	2,0
5	Людина як біологічний та соціальний суб’єкт.	0,83
6	Середовище життєдіяльності.	0,83
7	Фізіологічні особливості організму людини.	0,83
8	Психологічні особливості людини.	0,83
9	Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини.	0,83
10	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров’я.	0,85
11	Природні небезпеки.	0,71
12	Небезпеки техногенного характеру.	0,71
13	Соціально-політичні небезпеки.	0,71
14	Комбіновані небезпеки.	0,71
15	Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.	0,71
16	Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їх негативних наслідків.	0,71
17	Правові основи безпеки життєдіяльності. Управління та нагляд за безпекою життєдіяльності.	0,74
18	Усього самостійної роботи студента:	15 год.

Звернути увагу на чітке усвідомлення і запам'ятовування основних понять, визначень, тлумачень курсу дисципліни.

З цією метою необхідно використати не тільки основну й додаткову літературу [1-20], наведену в табл. 3 цих вказівок, а й скористатись методично-інструктивною літературою, зазначеною в табл. 6:

Таблиця 6 - Методично-інструктивна література з курсу „Безпека життєдіяльності та цивільна оборона”

Назва методично-інструктивних вказівок	Змістовий модуль, де застосовується
1. Методичні вказівки до виконання практичних завдань з курсу „Безпека життєдіяльності” (для студентів денної форми навчання спеціальностей: 6.050107 ЕБП, ЕПМГ, БОА; 6.050200 – Менеджмент організацій; 6.100400 – Транспортні системи, Організація і регулювання дорожнього руху, Організація перевезень і управління на транспорті; 6.092100 ОПБ, ПЦБ, МБГ, ТОРРБ; 6.092100 ТВ) /Укл. Овчаров О.В., Обухов С.О., Мікуліна І.О. –Харків: ХНАМГ, 2006. – 37с.	ЗМ №1-№3
2. Методичні вказівки і контрольні завдання з курсу «Безпека життєдіяльності» (для студентів заочної форми навчання всіх спеціальностей). Укл. О.В. Овчаров, В.Д. Губенко. – Харків: ХНАМГ, 2005. -17с.	ЗМ №1-№3
3. Методичні вказівки по оформленню розділу “Охорона навколишнього природного середовища” в дипломних проектах (для студентів-дипломників спеціальностей 7.092101-“Охорона праці в будівництві”, 7.092202-“Охорона праці на електричному транспорті”) /Укл.- Овчаров О.В. –Харків: ХНАМГ, 2004. – 15 с.	ЗМ №1-№3
4. Овчаров О.В., Обухов С.О., Чеботарьова О.В. Методичні вказівки до виконання індивідуального семестрового завдання з курсу „Безпека життєдіяльності” –Харків: ХНАМГ, -2006. -21с.	ЗМ №1-№3

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності. -К.: Каравела, 2005. -344с.
2. Овчаров О.В. Конспект лекцій з дисципліни „Безпека життєдіяльності”. –Харків: СОП ІОЦ ХНАМГ, -2006. -132с.
3. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. -Львів: Бескид Біт, 2005. -304с.
4. Максимова Н.Ю. Безпека життєдіяльності: соціально-психологічні аспекти алкоголізму та наркоманії. -К.: Либідь, 2006. -328с.
5. Скобло Ю.С. Безпека життєдіяльності. -К.: Кондор, 2003. -424с.
6. Лушкін В.А. Безпека життєдіяльності. -К., 2001. -350с.
7. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності. -К.: Каравела, 2001. -340с.
8. Джигирей В.С. Безпека життєдіяльності. -Львів: Афіша, 2000. -248с.
9. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності. -К.: Каравела, 2000. -322с.
10. Кукин П.П. Безопасность жизнедеятельности. Безопасность технологических процессов и производства.–М.: Высшая школа, 1999. -318с.
11. Бедрій Я.І. Безпека життєдіяльності. –Львів.: Афіша, 1999. 275с.
12. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності. -Суми.: Університетська книга, 1999. -301с
13. Арустамов Э.А. Безопасность жизнедеятельности. -М.: ИВЦ «Маркетинг», 1998. -448с.
14. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності. -Львів.: Світ, 1995. -288с.
15. Серіков Я.О. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності. –Харків: ХДАМГ, 1995. -97с.
16. Белов С.В. Безопасность жизнедеятельности. Конспект лекций. -М.: Высшая школа, 1992. -110с.
17. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності.(Психофізіологічні аспекти). Практичні заняття.–Львів: Афіша, 2000. -239с.
18. Белов С.В. Безопасность жизнедеятельности. -М.: Высшая школа, 1999. -248с.
19. Белов С.В. Безопасность жизнедеятельности. -М.: Высшая школа, 2000. -320с.
20. Джигирей В.С. Безпека життєдіяльності. -Львів: Афіша, 2001. -356с.

Міністерство освіти і науки України

Харківська національна академія міського господарства

Кафедра безпеки життєдіяльності

**ДОПОВІДЬ ЗА МАТЕРІАЛОМ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ №2
З КУРСУ „БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНА
ОБОРОНА”
НА ТЕМУ:**

Студента 3 курсу групи _____

(П.І.Б. студента)

Перевірів: доцент Овчаров Олександр
Володимирович

Харків-200__р.

Навчальне видання

Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу «**Безпека життєдіяльності та цивільна оборона**» (для студентів денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології»).

Укладач: Овчаров Олександр Володимирович

Редактор: *З. М. Москаленко*

План 2008, поз. (додатково)

Підп. до друку 21.03.2008 р.

Формат 60x84 1/16

Друк на ризографі.

Ум. друк. арк. 1,1

Тираж 50 пр.

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства

вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 731 від 19.12.2001